

נחל זורם
שניים מתוך 800 אנשי הנח"ל, שהדגישו הופעת התעמלות מרהיבה ברובים ובמגלים.

מייגון

דמעות אמהות, זעקות

בחדרת אשתו וקבוצת תיירים מאוסטרליה הסתובב הירש פלוק בין המצבות וביקש הסברים מי טמן כאן? היכן נפל זה? מדוע בחלק מהקברים יש רק מצבות עץ קטנות? הסבירו לו. הירש פלוק נראה מוועזע. "אתם צריכים להביא הנה כל תייד, לפני שהוא יוצא לבקר בארץ", אמר.

הטקס נגמר. הירש פלוק יצא לסייר בארץ הנכבדים ונעלמו. ההורים התפזרו יותר לאט. ליד קברו של יהושע סגל, ליד תל-אביב שנפל בהיותו בן 21, נשארה שרועה אם לבושת-שחורים וסירבה לקום. האב, בעל פנים צמוקים ובלתי-מגולחים, ניסה להקימה לבסוף הרים אותה בכוח, כשהיא מושיטה עדיין זרועות אל הקבר. באיטיות הוציא את אשתו צפורה אל מחוץ לשורת הקברים, השעין אותה אל עץ. היא המשיכה לבכות. הבעל התבונן לרגע באשתו, חזר אל קבר בנו, נישק את אבן המצבה נשיקה ארוכה, וחזר להוביל את אשתו החוצה.

רוב ההורים כבר יצאו. רק בודדים נשאו ארו עז ליד הקברים. בתוך חלקה שתי רוקנה נשארה אשה אחת יושבת. המצבה שלפניה סיפרה סיפור קצר: "שלום טיש" לה. בן יוכבד וחיים, ליד תל-אביב, נפל בקרב לטרון, י"ז אייר תש"ה, בן 18 בנסלו". האם יושבה בשקט, מחתה מדי פעם דמעה מעיניה האדומות. היא המשיכה לשבת שעה ארוכה, עד שאחרוני ההורים כבר יצאו. לבסוף קמה ממושבה, נעצה מבט אחרון בקבר בנה, והלכה. לא החוצה. היא החלה לצעוד בין שורות הקברים, כמצביא הסוקר את שורות חייליו. מדי פעם נעצרה ליד מצבה, קראה את הכתוב עליה והמשיכה

ה עיר הבשה חג. רחובות אפורים קרנו לפתע בשלל צבעים. בתים משעממים חייכו מבקד לעטרת דגלונים וירק. שיירות של ילדיגן השתרכו ברחובות, בעקבות גני נותיהם, כשהם לבושים לבן, מגופפים כי ידיהם בדגלוני המדינה ושרים: "אנו אוהבים אותך מולדת / בשמחה בשיר ובעמל".

היא עמדה בצד. לבושה לא היה שחורים. גם פניה לא היו עטיפי יגון. הם פשוט היו קפואים. ליד תחנת האוטובוס הנוסע לבית הקברות בנחלת-יצחק, עמדה בשמלה אפורה, לראשה צעיף משי שחור ובידה צרור קטן של פרחים. אמנון ותמר.

האוטובוס הגיע. הוא היה גדוש נשים אפורות, בפנים קפואים. הן החזיקו זריר פרחים קטנים, לא יקרים: צפרנים חתירות, פרחי אלמחח, דליות קטנות. הכרטיסן צעק: "להיכנס פנימה!" והן נדחקו עוד יותר לתוך האוטובוס. סביבן עמדו אבות בחליפות חג וחבושי מגבעות. אחיות לבושות שחורים ומרכיכות משקפים כהים, בנים שרבו זה עם זה. צעקו ולא הבינו. אולם במרכז ניצבו הן — האמהות. שיער מלבין, קומה שחוחה, רגליים בצקות, וביד זר פרחים קטן. אחרוני העומדים בתור נדחפו אל פתח האוטובוס. זרי הפרחים הסתככו.

★ ★ ★ המיסדר השקט

ב בית-הקברות בנחלת-יצחק, היו ערוי כים הקברים הצנועים. שורות ארוכות ארוכות של מצבות שיש שטוחות, 25 מצבות בשורה. לפני כל מצבה חלקת ירק קטנה. עלי עשב ופרח של חבצלת השרון — חלקה צבאית של הללי מלחמת העצמאות. כמו במסדר היו ערוכים הקברים. על המצבה סמלו של צה"ל וכתובת קצרה: אלכ" סדר רוטשטיין, בן רוזה ומיכאל, נולד בגרמניה, עלה בשנת תרצ"ד, נפל במילוי תפקידו, י"ט אדר א' תש"ה, בן 35 בנסלו. זה ליד זה חצובים הקברים: ישראל (איסקה) צ'כוביץ, בן דבורה וגוליה, נולד בליטא, נפל בקרב עלייד בית-החרושת הי יוצק, בן 20. אנוסל פרלשטיין, נולד בפולניה, נפל בקרב בתיים, בן 52 בנסלו. יהודה סיני גולה, נפל בקרב עלייד סלמה, בן 16 בנסלו. מש ענק של שיש.

ההורים עמדו גם הם במסדר. כל אם, אב, אחות או רעיה תפסו מקום לפני קבר חללם. הם הניחו את זרי הפרחים על המצבות, תקעו דגלונים קטנים באדמת הי קבר, ישבו על ספי המצבות שמאחוריהם, ובכו חרישית. אלמנה מודקת השתטחה על קבר בעלה וצעקה: "סוב למות בעד הי מולדת... השריפה עמוקה אי-אפשר לכבות איתה לא במים ולא בדמעות". הנכבדים השמיצו ברמקול כמה מילים נר גשות, חזן קרא תפילה. אך ההורים לא זוי מעט קברות בניהם. הם נעצו עינים כי מצבות, חלקם עדר בגור עץ את האדמה המוריקה שלפני הקבר.

★ ★ ★ שריש ירדות חור

מסדר הקברים היה מלא; כל שורה מלאה וישרה. לא כן מסדר ההורים: לא לכל מצבה היתה אם שתבכה עליה. לא לכל מצבה היה אב שיעדור בכפיו את אד- מתה. אף לא לכל מצבה היה שם. על אחדות פשוט נכתב: אלמוני, נפל בקרב ליד נגבה, י"א תמוז תש"ה, תנצב"ה. לפתע הופיעו בריצה שלוש ילדות קטנות הן לבשו חצאיות כחולות וחולצות לבנות, ובידיהן היה זר גדול ועגול, מלא צפרנים ושישנים. מרים מוצא (6) עשירה הררי (9) ורבקה כהן (10), תלמידות בית-הספר הבוי נים שבשכונת בצרון, קלעו את הזר כמו ידיהן. לא היה להן קרוב או מודע בחלקה הצבאית של הללי תש"ה.

השלוש עברו בין השורות הארוכות, ולא ידעו היכן להניח את הזר. כמה הורים פנו אליהן: "שימו את הזר כאן", הצביעו על קבר בנס. הילדות הקטנות מיהרו לרוץ הלאה. בקצה אחת השורות עמד קבר בודד. הוא היה מטופח ככל השאר; רק לא היו עליו פרחים, לא אבנים ולא אמהות בוכות. שלוש הילדות הקטנות הניחו את הזר על הקבר הבודד, ומיהרו לרוץ החוצה.

★ ★ ★ האם וחברי בנה

ב שדרה המפרידה בין שני צידי הי חלקה הצבאית עמד הירש פלוק, ממוש קי, נמור-קומה ושמנמן. הוא היה לבוש בחליפה חומה, מצלמה יקרה השתרבבה מעל כתפו. פלוק, סוחר טקסטיל ממלבורן ש באוסטרליה, יליד ורשה שבפולין, ביקר כי פעם הראשונה בארץ.

בוכות על אחד הקברים, קברו של הבן שנפל לפני עשר שנים. מדי שנה הן עולות לקבר המטופח בבית-הקברות בנחלת-יצחק.

אם ורעיה

חייל צה"ל של תשי"ח מדגל נסקו לכבוד חייל צה"ל של תש"ה, שעה שחוא עצמו שיחק בחיילים בשכונה. ברקע: אמהות שכולות.

חבר לנשק